

Landschapsbeleving in West-Vlaanderen

Een actief kennismakingsproces

De laatste tijd voelen steeds meer mensen een nog altijd stijgende nood aan groene recreatieruimte – en dit om er vooral op een ontspannen manier doorheen te kunnen wandelen of fietsen. Het is dan ook het ideale moment om dit fenomeen eens vanuit een aparte en vooral interessante invalshoek te bekijken, meer bepaald het concept landschapsbeleving, dat vooral de laatste jaren in toenemende mate door de provincie West-Vlaanderen toegepast wordt.

De laatste tijd voelen steeds meer mensen een nog altijd stijgende nood aan groene recreatieruimte – en dit om er vooral op een ontspannen manier doorheen te kunnen wandelen of fietsen. Het is dan ook het ideale moment om dit fenomeen eens vanuit een aparte en vooral interessante invalshoek te bekijken, meer bepaald het concept landschapsbeleving, dat vooral de laatste jaren in toenemende mate door de provincie West-Vlaanderen toegepast wordt.

De nood aan groene ruimte was reeds een hele tijd in Vlaanderen aanwezig én voelbaar.

En na de afgelopen “lockdown” van maart-mei 2020, waarbij veel mensen zich onvrijwillig “in hun kot” opgesloten voelden in deze coronarijke virustijden, is er nu nog meer nood aan groene recreatie- en ontspanningsruimte – en dit zowel nabij landelijke dorpen als dichtbevolkte (groot)steden.

Het begrip landschapsbeleving werd vooral de laatste jaren door Westtoer (de toeristische dienst van West-Vlaanderen -www.westtoer.be) uitgewerkt. Maar voordat je het kunt beleven, moet er eerst een aantrekkelijk landschap zijn. Het provinciebestuur van West-Vlaanderen is dan ook reeds heel wat jaren met “landschapsopbouw” bezig.

Landschapsopbouw

Dit gebeurde vooral uit noodzaak, onder meer vanwege de enorme verstedelijking die in de loop van de zestiger jaren overal in Vlaanderen opdook (wegen, verkavelingen, bedrijventerreinen...). In het jaar 1963 werd dan ook de eerste figuurlijke steen gelegd van het provinciedomein Tillegembos (zie www.west-vlaanderen.be/domeinen) in de zuidelijke stadsrand van Brugge, meer bepaald door de aankoop van een stuk grond van 44 hectaren – dat door uitbreidingen intussen tot een oppervlakte van 141 hectaren uitgegroeid is.

In de periode 1963-1990 lag bij de aankoop van nieuwe domeinen vooral de nadruk op het behoud van waardevolle maar reeds bestaande groene gebieden (en dan vooral bossen), wat grotendeels

gebeurde in het noordoosten (Brugge-Torhout), het middengedeelte (Roeselare) en het dichtbevolkte zuidoosten (Kortrijk-Waregem) van West-Vlaanderen. Mooie voorbeelden hiervan zijn de domeinen 't Veld (Ardoeie), Lippensgoed-Bulskampveld (Hertsberge) en De Gavers (Harelbeke).

Vanaf ruwweg 1990 tot nu is er een meer “offensieve” aanpak, waarbij niet alleen naar heel wat grotere, maar ook naar meer natuurrijke recreatiedomeinen gestreefd wordt. Zo werd bij de aankoop van een voormalige hoeve in Wakken de landbouwgrond voor een flink deel in een bosgebied omgezet, en dit onder de naam De Baliekouter. Er verschijnen zelfs enkele recreatiegebieden vlakbij de kustlijn, zoals Het Zeebos in Blankenberge en Domein Raversijde in Oostende. Dit laatste gebied werd trouwens helemaal niet be-

bost, maar integendeel grotendeels ongemoeid gelaten. En enkele jaren geleden werden de natuurwaarden van deze combinatie van duinen, polders en waterlopen nog verder versterkt.

Bij de beleidsmatige opbouw van het aandachtsgebied De Westhoek werden niet alleen nieuwe domeinen in het leven geroepen (zoals De Kemmelberg), maar ook de reeds bestaande domeinen fors uitgebreid (zoals De Palingbeek en De Gasthuisbossen). De twee meest recente domeinen bestaan grotendeels uit open landschappen zoals De IJzerboomgaard in Diksmuide en De Koolhofput in Nieuwpoort (die in juni 2020 voor het publiek opengesteld werd).

Ontsluiting landschap

Omstreeks het jaar 1995 startte Westtoer met de realisatie van een speciale reeks landschapswandelingen, waarbij zoveel mogelijk van zachte, onverharde wegen gebruik gemaakt wordt. En hierbij werden er in heel wat gevallen (na een akkoord met de grondeigenaar) ook volledig nieuwe paden in het leven geroepen. Een fraai voorbeeld hiervan is het 6,5 kilometer lange Zannekinpad in Lampernisse, waardoor een uniek historisch, golvend én beschermd polderweidenlandschap (met een oppervlakte van ruim 1000 hectaren) voor het publiek opengesteld kon worden.

Verbinding landschapselementen

Nog een stap verder is het verbinden van landschapselementen door de realisatie van recreatieve routenetwerken. De eerste wandel- en fietsnetwerken op basis van genummerde knooppunten en wegwijsbordjes werden in 1994-1995 door het Nationaal Park Hoge Kempen in Noord-Limburg gerealiseerd. In elk geval was West-Vlaanderen de tweede provincie die met dergelijke netwerken uitpakte, waarbij eerst de Westhoek aan de beurt kwam. Zo was de realisatie van het wandelnetwerk Heuvelland het begin van een reeks, waarvan het veertiende exemplaar, meer bepaald het wandelnetwerk Poelberg, in het voorjaar van 2020 op het terrein verscheen.

Maar landschapselementen kunnen ook door verhalen aan elkaar verbonden worden. Dit blijkt onder meer uit de reeks “Verhalen

voor onderweg” in de Westhoek (zie www.verhalenvooronderweg.weebly.com). Het gaat dan ook om vrij diepgravende wandelboekjes, waarbij met heel wat foto's en gebeurtenissen uit het verleden op een vaak indringende manier verteld worden. Tot nu toe gaat het om een achttiental routes, waarbij onder meer “Duister Helleketelbos”, “In het spoor van de landadel” en “Flirten met de grens” absolute aanraders zijn.

Belevingspunten in het landschap

Verder werden (en worden) er ook doelbewust belevingspunten in het landschap in het leven geroepen, waar de bezoeker op een actieve manier met het verhaal van (het uitzicht van) een streek kennis kan maken. In het bezoekerscentrum Bulskampveld zien we bijvoorbeeld hoe het landschap van bossen, weiden en boomdrenen tussen Brugge, Torhout en Aalter tot stand kwam. In het bezoekerscentrum van De Palingbeek leren we dan weer hoe dit domein onder meer tot stand kwam na vijf mislukte pogingen om hier een kanaal te graven, de veranderingen in het landschap door de bomkraters van de Eerste Wereldoorlog en tenslotte het recente verhaal waarbij dit domein de laatste 25 jaar van 50 tot 250 hectaren uitgroeide.

Recent werden twee provinciale bezoekerscentra grondig vernieuwd, meer bepaald Het Zwin in Knokke (onder meer naar aanleiding van de forse uitbreiding van het gelijknamige natuurgebied) en De Duinpanne in De Panne, met de nieuwe interactieve tentoonstelling “Sea Change” over zee, strand en duinen.

Maar het meest recente initiatief is het project Horizon 2025 (zie www.westtoer.be/nl/horizon-2025), waarbij naar 25 tot 30 nieuwe, gratis toegankelijke uitzichtpunten over de hele provincie gestreefd wordt, en waarbij nieuwe torens in het leven geroepen worden, en bestaande torens gerenoveerd worden. Tot nu toe werden er reeds een vijftal projecten afgewerkt, meer bepaald uitkijkpunten (met heel wat informatie over het omliggende landschap) in de molenromp van Klerken, in de kerktoeren van Zonnebeke, in de uitkijktoren bovenop de Kemmelberg, in de panoramische constructie bovenop de voormalige watertoren van Westende en in de vroegere mouttoren van De Kinderbrouwerij in Reningelst. En in de loop van dit najaar volgen er nog uitkijkpunten in de Sint-Maartenstoren in Kortrijk, in de Sint-Niklaastoren in Veurne en tenslotte in de kerktoeren van Mesen.

• Foto links: Uitzichtpunt molenromp Klerken. Foto onder: Het uitzichtpunt in de kerktoeren van Zonnebeke. Foto rechts: Provinciedomein De Palingbeek. Foto uiterst rechts: De panoramische constructie bovenop de voormalige watertoren van Westende.

